

Pretulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. seu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. seu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie seu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 57.

— Sibiu, Mercuri 16/28 Iuliu. —

1880.

Scólele de propaganda pentru limb'a magiara.

Publiculu nostru scie, că in anulu trecut, dupa ce s'a improvisatu cu cea mai mare urgentia legea ce obliga pe tota lumea se invetie bine limb'a magiara, s'au si deschisu, anume pentru docentii romani si sasi, in lunile de vacatiune, cursuri de invetiatur'a ei la Clusiu si in Secuime la Cristuru (Székely Keresztur, unu cuibuletiu de orasielu), era spre apusu la Aradu in Ungari'a. Ce se faca, s'au dusu o multime de docenti dela scólele elementarie, că se invetie in 6 septemani ungresce. Li se dá si o diurna de câte 60 cri v. a. dela statu, era in catu pentru locuinta, au trasu că vai de ei, dormindu care pe unde credea că voru fi mai scutiti de insecte ce se dicu p'arásite. Progressu n'au facutu mai nici-unii din cati n'au sciutu de airea limb'a. Caus'a principale a lipsei de progressu a fostu, pe langa scurtimea timpului, chiaru professorii magiari, cari nesciindu nimicu romanesc, nu erau in stare se le esplice nici-unu cuventu. VEDIENDU asia docentii, multi s'au departatu dela acelea scóle mai inainte de terminu si s'au dusu se'si védia de familiile si de economi'a lor, că se nu le péra holdisiór'a pe campu; altii cari nu aveau familii, au remasu pentru acei 60 cri.

Estimpu se intempla cu invetiarea limbei magiare unu lucru cu totul neasteptatu. Chiaru dn. Réthy Lajos ne spune in „Hunyad“ alu seu dela Dev'a, că ministrulu Trefort a datu ordinu, că din intregulu comitatu alu Hunedorei (cu vreo 230 mii suflete) numai 4 di patru docenti se mérga la cursulu limbei magiare in Aradu. Despre cursurile din Clusiu si Cristuru press'a magiara tace, că si cum acelea nici nu aru existe. Tóta lumea se intréba: Nu sunt bani, sau nu mai este in jocu pasiunea órba alui Aladár Molnár, Tanárky et Comp. O causa! óre care a tacerei infundate trebuie se fia, că-ci alta-data, in casuri de acestea, se bateau tobele si resunau trompetele de marsiu fortiatu prin tóte diariile magiare. Pána acum inse vediuramu numai in „M. Polgár“ intrebându cineva, că ce s'au alesu de cursulu dela Clusiu, era despre celu dela Cristuru dice, că pana in 16 Iuliu s'ar fi adunatu vreo 100 de dascalii.

Sasii isi simplificara problem'a. Ei cerura si castigara dela ministeriu o subventiune de 2500 fl. si se obligara a convoca in Sibiu pe toti pedagogii loru cati nu cunoscu limb'a magiara, că se ia lectiuni dela professorii buni, precum ii au ei, cunoscatore de ambele limbi in gradu perfectu. Docentii se afla aici si invetia cu tóta diligenti'a; dara fiacare isi cumpara gramatice si dictionarie germano-magiare, că se invetie mai multu acasa.

In acestu punctu nu le-ar sta reu nici ordinarietelor romanesci, că se imitedie pe consistoriulu sasescu.

Bine se scie, că pe romani 'ia desgustatu si amaritu in gradulu supremu forti'a brutale si cea trufia insultatória, cu care erau inpinsi de spate pana in anulu acesta, că se invetie catu mai curendu limb'a magiara, nu numai carturarii, ci poporulu intregu. Romanii au avutu sant'a dreptate se se irite pentru acea urgia venita asupra lor. Cu tóte acestea, noi se nu ne perdemu nici in acésta cestiune delicata cumpatulu nostru, ci daca ne opponemu la forti'a brutala de a rapí timpulu vietiei unui poporu intregu, silindu'lu că se invetie limbi, de care nu póte se aiba nici-o trebuintia in lumea acésta, de alta parte se indemnamu pre toti individii romani, cati se decidu pentru oficie publice, fia civili fia militare, că pe langa ce'si voru cultiva cu tóta diligenti'a limb'a loru nationale romanésca, se invetie si pe cele doue limbi, magiar'a si german'a bine, că le potu invetia in patri'a nóstra fara mari dificultati si fara nici o porunca despotica. Las' că gramatice, dictionarie si carti de lectura affi destule, dara ai

si nenumerate ocazioni, mai alesu pe la cetati si orasie, a invetia din viétia practica. Magiarii nu voru se invetie romanesc. Se nu invetie, védia ei, numai se nu se caiésca odata. Este o sententia vechia a latinilor: Ori-ce omu valorédia atátea persóne, câte limbi scie. Daca acea junime a nóstra, pe care o affase anulu 1848 trecuta prin scóle, nu ar fi sciutu in partea sa cea mai mare pe langa latin'a, nemtiesce si ungresce, niciodata nu amu fi vediutu pe atáti insi facéndu atátea cariere stralucite in servitiulu civile si militariu alu statului. Noi se invetiamu bine si multu; resfeti-se altii in comoditate, trufia si vanitate asiatica. Dara nici noue nu ne prea place a studié multu, ci voimu se ajungemu iute la scopu, era perfectionarea prin lectura ulterioara, in tota viétia, o consideramu că o pedépsa.

De aici vine, că multime de individii cari studiasera câte 12—16 ani cu lauda prin scóle, dupa-ce esu in lume si isi alegu vreo cale a vietiei, oficiu ori professiune, mai alesu in provinci, pe la sate si orasiele mici, fiindu-cá nu mai citescu nimicu pe lume, in câte 10—15 ani uita mai totu ce invetiasera, recadu in vechi'a rusticitate, in catu abia 'i mai cunosci din cei ce n'au calcatu nici-odata in vreo scóla.

Discurse parlamentarie tinute in cestiunea agraria transilvana.

(Urmare.)

Parteniu Cosm'a: On. Casa! Primescu votulu separatu din motivele espuse de d-lu antevorbitoriu.

Nu voiu reflectá la amendamentul deputatului Ugron, că-ci presupunu si credu, că nici d-lu referentu alu comisiunei juridice nu'lu va acceptá.

Eu inse asiu dori mai virtosu, se atragu atentiunea on. Case asupra inportantiei acestei cestiuni, daca acésta ar mai fi cu potintia (Asia este! in stang'a); p'entru-cá nu numai in Transilvani'a, dar nici chiaru in Ungari'a nu este atátu de simpla, si atátu de usioru de executatu acésta cestiune, precum li se pare unor'a.

Binevoiti a cugetá, care va fi urmarea e daca vomu inlesni prea tare comassarea?

Acea, că in fiacare comuna a Transilvaniei se va urdi câte unu processu de comassare. Câte comune atátea processe!

Ve rogu se cugetati, că mai preste totu teritoriulu Transilvaniei nefiindu aptu pentru comassare, acésta va produce o nemultiamire generala, si inchipuiti-ve apoi situatiunea, in care va ajunge Transilvani'a prin executarea cu orice pretiu (à tout prix) a comassarei.

Eu numai in acelu casu asiu considerá de core-spondietóre scopului si necesaria pentru Transilvani'a inlesnirea propusa, daca s'ar potea constatá, că comassarea este absolutu necessaria si de doritu preste totu loculu in Transilvani'a; acésta inse in generalu nu numai in privinti'a Transilvaniei, dar nici chiaru in privinti'a Ungariei nu se póte afirmá.

Comassarea nu este atátu de vechia inea, că dupa rezultatele produse se se póta afirmá despre ea, că este unu bine absolutu, si că este de doritu executarea ei cu orice pretiu, si asia cu atátu mai puçinu se póte dice, că se póte si trebuie executata pretotindenea in Transilvani'a cea muntósa, unde fórte puçine teritórie se afla, in cari proprietarii mici se nu fia avisati la sistem'a de trei hotara, si la prasirea vitelor.

Eu asia credu d-loru! că nici posesiunile cele mari nu voru avea prea mare pretiu in Ardealu, daca proprietarii cei mici de pe unu hotaru cu ele, voru fi siliti se'si parasésca vetrele stramosiesci, că-ci si posesiunea mare numai asia valorédia ceva, daca in apropiarea ei sunt bratia lucrátóre de ajunsu, cari se o cultivate.

Daca comassarea nu se efectuesce cu consensulu ambelor parti, invólve vatamarea santieniei dreptului de proprietate, p'entru-cá de câte-ori este silitu cineva se se despartia de proprietatea sa pentru voi'a altuia, acésta se póte intempla numai cu vatamarea santieniei dreptului de proprietate; deci daca permitemu o asemenea fapta, celu puçinu se o facemu dupa principiulu adoptatu si intr'alte locuri. — nefiindu vorba de interesele statului — care principiu intru tóte este decidietoriu in statele constitutionale. Acesta este principiu maioritatii.

Acestu principiu este adoptatu si in Ungari'a in legile, de care a amintitu si deputatulu Teleszky, adeca in art. XXX si XXXI din 1840, in alu caroru intielesu

acea cari ceru proportionarea si comassarea, trebuie se poséda partea cea mai mare a hotarului

Recunoscu si insumi necesitatea si rezultatulu celu bunu alu comassarii acolo, unde se póte efectui dupa dreptate; dar fiindu-cá a o efectui dupa dreptate este lucrulu celu mai greu, nu mi-aru placea că in cestiunea acésta grava se nimicimu principiulu maioritatii, pe care se basédia constitutionalismulu.

Din aceste considerantie imi iau voia a recomandá spre primire urnatoriulu amendamentu:

„In alinea 3 in loculu cuvintelor „a patr'a parte“ se se puna „partea mai mare de jumetate.“

Bar. Kemény Gábor, ministru de agricultura, industria si comerci: Onorata Casa! Ve marturisescu că nu aderédiu nici la opiniunea minoritatii comisiunei juridice, nici la cele ce ni le-au desfasiuratu deputatii P. Cosm'a si Teleszky in discursulu loru de acum.

Ore d-loru! daca de jadi pe mane — intr'o nópte — s'ar potea face comassarea tuturor posesiuniloru in tiér'a intréga, si intr'o buna deminútia ne-am destepá cu fapt'a implinita, intimpinare-am o mare nenorocire pentru tiéra? Eu dupa puçin'a mea pricepere n'asiu tinea acésta de o nenorocire. Eu credu, că acésta este conditiune cardinala pentru esplotarea posesiunei si pentru santiénia proprietatii.

Cuventulu „processu“ ilu consideru de necorectu, candu e vorba de comassare, că-ci nu este permisu se fia actoru, care cástiga si inctu, care perde prin trens'a. Procedur'a ar trebui astfeliu facuta, că executandu-se cum se cade, toti se castige prin trens'a. Si eu cutediu a afirmá, că acesta este scopulu, acésta este chiamarea, acésta este intentiunea, acésta se nisuesce proiectulu de lege se esoperedie.

Se póte face acum obiectiunea, că comassarea desi este folosítóre, s'ar potea óre executá in contra vointiei maioritatii?

La acésta se póte respunde usioru, că draculu nu este asia negru precum ilu credu unii.

Asiu potea dice de o parte că proiectulu acesta nu numai că nu vine in colisiune cu dispositiunile ce sunt in valóre acum in Transilvani'a, dar că acestea sunt mai totu aceleasi; de alta parte vedemu, că in Transilvani'a cu tóte acestea nu s'au potutu efectui comassari, deci trebuie se mai lipsésca ceva. Si pana acum s'a computatu locurile comune, pasiunile insarcinate cu servituti, padurile etc. dar cu tóte acestea, comassari s'au facutu fórte puçine; deci noi avemu dato-rinti'a a aratá, cari sunt pedecile si a le delaturá.

Intrebu acum: óre posibilu este aceea ce a disu d-lu Teleszky, că cineva cu câte-va jugere cumperate se póta fortiá comassarea? Asia se afirma, că cu ajutoriulu latifundielor s'ar potea esoperá acésta, acésta inse e absolutu cu nepotintia, p'entru-cá dupa legea acésta fiacare partida are dreptulu de a eschide latifundiele dela comassare, afara de acésta au nu este sustinutu dreptulu, că unele teritórie, care nu se potu ecuipará cu altele, se se comassadie separatu? Óre daca s'ar sustrage dela comassare latifundiele, potere-ar unu possessoru de trei patru jugere se o fortiedie? Eu asia credu că nu!

In fine imi iau voia a observá — de si nu sunt juristu, că pe catu sciú eu, legile din Ungari'a din 1836 referitóre la comassare au datu drepturile aceste fostiloru proprietari feudali; acum inse nu este asia, p'entru-cá acum se ordinédia comassarea la cererea fiacarui proprietariu. (Intrerupere in drépt'a: Nu este asia!) Atunci sunt reu informatu. De almintrea, repetu, nici o nenorocire mare n'asiu vedea in efectuarea deodata a comassarei. Nu este aici scopulu, că unii se pérda, altii se castige prin comassare, ci că fiacare possessoru indreptatitu se castige escontentare ecuitabila. Acea, că referintiele agrarie si nu sciú ce felu de configuratiuni diferite n'ar permite comassarea in Transilvani'a, si că acolo cualitatea unui pamentu e neasemenatu mai rea de catu a altuia, nu se póte considerá că piedeca, p'entru-cá si in Ungari'a sunt multe locuri muntóse. că in Transilvani'a, ér' in lege este dispositiune, că astfeliu de regiuni, munti singuratici si teritórie colosale de paduri se se sustraga dela comassare, seu se se comassadie separatu.

Dreptu acea nu potu aderá nici la votulu minoritatii, nici la amendamentul d-lui deputatu Cosm'a.

Künle József: On. Casa. Imi pare fórte reu că trebuie se fiu de opiniune contrara cu d-lu ministru. Proiectulu acesta s'a adusu inaintea legislatiunei din motiuvu că este recunoscutu, că in Transilvani'a referintiele de posesiune sunt intr'o stare de totu neregulata. Se tractédia aci de paduri, pasiuni, trestisiuri, insarcinate cu usufructuri urbariale si de teritórie comune ce cadu sub proportionare, p'entru-cá acele posesiuni, care sunt regulate si proportionate, sunt atátu de puçine, in catu disparu. Potu constatá inse si acea că proportiunea intre teritóriele cultivate si intre cele neproportionate arata o diferentia atátu de mare, in catu in multe locuri asiu potea dice, că nu face pamentulu

cultivatu nici a diecea douediecea parte a teritoriului: deci e vorb'a aici de nesce masse atātu de mari, in cătu, dacă s'au datu dreptulu de provocare unei a 1/4 parti, devine ilusoriu însusi acestu dreptu. Eră mai simplu se o spunemu pe fatia, că unde sunt de a se compută si astfelu de locuri, nu e de lipsa se calculamu a patr'a parte, că-ci urmédia de sine, că cu computarea acelor'a fiacare omu singuru pôte comassá hotarulu întregu. Eu deci nu potu fi de parerea acésta, ci séu se abandonamu un'a 1/4 parte si se dicemu, că unde sunt asemenea locuri nu se cere nici o cantitate de posesiune; séu dacă sustinemu a 1/4 parte, se nu o facemu ilusoria, că-ci acésta din punctu de vedere alu legislatiunei nu este cuviintiosu, nu este dreptu, nu este logicu.

Dreptu aceea fiindu-că eu nu me numeru între aceea, cari traiescu in ilussiunea, că trebeu comassatu neconditionatu, si fiindu-că recunoscă că s'ar corespunde pe deplinu scopului prin cele ce cuprindé votulu separatu, partinescu votulu separatu alu deputatului Teleszky. (Aprobari in drépt'a.) (Va urmá.)

Romania.

Sciri politice fórte neplacute cerculédia că de o luna încóce din Romani'a într'o multime de diarie europene, de unde au trecut si in cele austro-unguresci de tóte limbile. Amu urmaritu si noi acelea sciri, nu de o luna încóce, ci tocma din Juniu 1879 inca si la faci'a locului, in capital'a Romaniei. Amu veditu mai tardiu si debaterile din senatu, in care dn. Grigorie Sturdza, fiu mai mare alu fostului Domnu Michailu Sturdza in Moldov'a până la a. 1849, atacase pe guvernulu actualu in termini destulu de violenti si apoi esindu cu program'a sa politica si intemeindu organulu seu titulat „Democratia nationala” in Bucuresci, puse spiritele in óresi-care agitatiune. Citiseramu si critic'a destulu de agera a aceleiasi programe, publicata in cãtiva numeri ai „Romanului”. Pe dn. Grigorie Sturdza avuseramu onórea de a'lu cunósce inca de candu portá titlu de generalu turcescu cu nume de Muchlis pasia, castigatu in resboiulu dela Crime'a (1854—5), de candu era si domni'a sa concurentu la tronulu Moldovei alaturea cu parintele seu si chiaru contra lui (1858), apoi dela 1862, de candu se agitá inpropriataria tieraniloru, pe care partid'a dsale voia se o deslege fórte simplu, acordandu tieranului (saténului) locu de casa, curte, gradina si pare-mi-se câte 1—3 pogóne pamentu de cultivatu. Dara tóte acestea n'au a face cu cestiunea ce se agita in timpulu de faci'a, care nu este mai puçina, decâtu acus'a publica redicata asupra domnului Sturdza de cãtra press'a européna, că domni'a sa ajutat cu totu adinsulu de cãtra Russi'a, aspira la tronulu Romaniei.

Nu noi vomu fi aceea, cari se voimu a participa într'unu sensu ori altulu la discussiunea unei cestiuni delicate in supremulu gradu, precum este acésta, decâtu se luamu despre dens'a cunoscintia cá chronicari si spectatori cu totulu obiectivi. Sunt ei alti publicisti si barbati de statu acolo acasa, in Romani'a, atātu obligati prin juramente solemne, cătu si prompti din convictiune a'si apara tronulu si patri'a de rebellioni, chiaru si in casu candu acelea ar fi inscenate dela St. Petersburg, sau ori-si de unde. Datori'a de chronicari inse trebeu se ni-o implinim si noi cu atātu mai virtosu, că atātu „Democratia nationala” in Nr. 140 cătu si diarie magiare din Clusiu si B.-Pest'a amesteca si pe romanii din imperiulu austro-ungurescu in acelu sensu, că si cum acestia aru spera in Russi'a, că'i va libera de sub jugulu in care se afla.

Din tóte informatiunile primite mai de curendu, cele mai batetórie la ochi se cuprind in „Neue fr. Presse” reproduse nu numai de alte diarie straine, ci si de cãtra unele din Bucuresci, la care s'ar potea alatura ale nóstre, venite din Jassi de dato 2/14 Juliu a. c., dintre care o parte nici că se pôte publica, fara a loví in bunulu simtiu alu lectoriloru; preste acésta e bine se se astepte rezultatele caletoriei oficiale a domnului ministru-presiedente Joanu Brateanu prin partea cea mai mare a Moldovei. Pána atunci se vedemu ce dice „N. f. Presse”.

„De candu Romani'a, revoltata de ingratiudinea Russiei — s'a lipitu éra de poterile occidentale, a fostu necontentitu espusa machinatiuniloru russesci. Fiindu-că guvernulu liberalu de astadi formédia o piedica pentru planurile russe, este fórte naturalu, că Russi'a are unu deosebitu interessu a face se cadia cabinetulu Brateanu, dorindu unu ministru, care va juca dupa fluierulu russescu. Din nenorocire inse politicii moscoviti n'au avutu trebuintia se caute multu timpu pentru a gasi instrumente supuse. Ei au facutu se stralucésca sperantiele corónei Romaniei inaintea ochiloru unuia din numerosii pretendenti, si fórte curendu au prinsu paserea pe nuia'o'a cleita.”

„Acésta pasere se numesce Principele Grigorie Mihailu Sturdza. Déra tóte titlurile sunt desfiintiate prin constitutiunea romana, si este fórte comicu d'a

vedea necontentitu in organulu d-lui Sturdza, — care cu tóte acestea este botezatu „Democratia nationala”, cuvinte de Mari'a Sa principele Sturdza. Déra unu pretendentu trebeu se useze de tóte titlurile existente si neesistente! Astfelu a urmatu si Mari'a Sa.”

„Indata ce principele s'a asigurat de spriginulu moralu si materialu alu Russiei, elu a inceputu prin a forma o partida, asia numita „Democratia nationala”, care, afara de colaboratorii organului partidului, n'are aderenti, cu atātu mai puçinu principii, si inca si mai puçinu principii democratice. Fói'a partidului, de si apare in Bucuresci, totusi adevératulu scaunu alu partidului se afla la Jassi; că-ci dupa ce conducatorulu ei s'a convinsu, că dincóce de Milcovu nu e nimicu de facutu, elu s'a indreptatu cu tóta puterea sa spre Moldov'a, unde Maria Sa este acasa.”

„Unu statu majoru russescu a fostu pusu la dispozi'tia principelui Sturdza, si astadi furnica emisari russesci in Moldov'a, si mai cu séma in Jassi; a caroru missiune este, d'a ajuta prin tóte mijlócele pe candidatul russescu, că se ajunga pe tronulu Romaniei. Numerosi individi din Russi'a, între cari: generali, coloneli si ingineri, aprópe toti cu nume false, au stabilitu tabar'a lor in capital'a Moldovei, — lucrandu cu celu mai mare zelu pentru partid'a lui Sturdza. Relatiunile intime ale acestuia si ale partidei sale cu emissarii russesci sunt cu totulu fatisie; nu mai este pentru nimeni unu secretu, că reprezentantulu Russiei in Jassi d. Casarinov sustine tóte aceste uneltiri.”

„Doi prefecti ai unoru districte cari se hotarascu cu Austri'a, au fostu inseiintiati, că inginerii russi ridicá planuri in tñutul lor. Déra acesti prefecti destulu de naivi — au lasatu pe russi se'si urmedie linistiti lucrurile, până candu au primitu ordinulu de susu, de a pune stavila acestoru armari. Casarinov le ia pe tóte sub protectiunea sa. Este constatatu, că spionii si agentii russesci intretinu legaturi secrete cu tier'a lor, că schimba telegrame cifrate, si in generalu stau in relatiuni necontentite cu guvernulu russescu.”

„Unu óre-care Voronovici, fiulu unui senatoru russescu, jóca cá agentu alu sectiunei III, unu rolu importantu; si se crede, că se afla actualmente la Vien'a. Missiunea acestoru ómeni este indoita: că-ci afara de uneltiri in favórea partidei lui Sturdza, mai au si misiunea de a castiga pentru Russi'a populati'a rurala. Ei povestescu bietului tieranu din districtele marginasie, că sub stapanirea russa voru avea o esistencia multu mai buna, că voru capeta mai multu pamentu, că voru plati mai puçine contributiuni si alte asemenea. Cu acésta ocazie dau se se intieléga, că Russi'a într'o di isi va intinde hotarele sale până la Siret.”

„Tóte acestea nu potu fi indiferente guvernului romanu. Elu a incercatu de câteva ori de a areta reprezentantulu russescu, că nu mai pôte suferi asemenea lucruri, déra in zadaru. Fatia cu acésta, guvernulu romanu s'a veditu nevoitu de a se plange printr'o nota guvernului russecu, contra acestoru fapte. La Petersburg s'a primitu fórte rece drépt'a plangere a Romaniei, jucandu inca pe insultatulu, si reprosiandu guvernului romanu, că a facutu din Romani'a unu asilu pentru nihilisti, unde potu complota fara jena contra vietiei stapanitorului tuturor Russieloru, si contra actualului sistemu de gubernare in Russi'a. Guvernulu russescu cere, a se goni imediatu toti, pe cari ii va desemna cá nihilisti, între altii si pe unu óre-care doctoru Russelu, cetatiénu americanu si fiulu unui emigrantu polonesu.”

„In fine se cere numirea unei comisiuni de ancheta, care se urmarésca uneltirile nihiliste. — Ceea ce privesce ultimulu punctu, credu că Russi'a va capeta satisfactiune; — ceea-ce inse privesce estradarea nihilistiloru, acésta cerere este absurda, că-ci, dacă acesti ómeni ar fi in adeveru nihilisti, totusi gonirea lor de guvernulu de astadi, dupa constitutiune, si dupa principiile partidei liberale, ar fi o imposibilitate.”

(Trad. d. Resb.)

Din Dobrogea.

(Migratiune. Conditii agrarie. Regulamente. Statistica. Progressulu in scóle.) Asia dara acum e constatatu pe cale oficiala, că nu numai din Banatu, ci si din Transilvani'a se strãmuta multime de locuitori in Dobrogea, éra din dese informatiuni venite pe cale privata, constatamu si noi cu mare dorere a sufletului, că nu numai din comitatele Fagarasiu si Brasiovu, ci din tóta asia numit'a Sasime (Fundo regio) trecu romanii cu sutele, dara si sasii cu diecile! Dacă citiramu dilele acestea, că in cele 6 luni din urma s'au dusu din Germani'a in Americ'a vreo 100 de mii ómeni, cari nu mai potu vietu in patri'a lor, nu ne prinde nici-o mirare, că-ci caus'a este prea bine cunoscuta: superabundanti'a de poporatiune, câte 4—5000, pe alocurea până la diece mii de suflete pe câte unu miliariu □ nu prea fertilu. Dara la noi pe 1000 de mil. □ sunt abia 2.200.000 locuitori, prin urmare se vinu preste totu circa 2200 suflete pe 1 mil., éra unde sunt locuitorii mai desi, câte 2300 si celu multu 2400, adeca unde este câte o comuna urbana mai mare. Asia dara nu desimea poporatiunei, ci cu totulu alte cause nespuse de fatali trebeu se fia si sùnt acelea, care scotu, care alunga si fugarescu pe locuitorii acestei tieri frumóse si sanetóse, in alta tiéra, loru necunoscuta. Acelea le pôte numera ori-care pe degete, că ele sunt la lumin'a dilei; numai fanaticii orbiti de D-dieu nu le vedu. Óre inse ce dicu acei preoti, din ale caroru parohii s'au dusu câte

7, 9, 17, 19. 24 până si 40 de familii? Nu perdu ei nimicu prin acelea migratiuni, ei carii se certa uneori până la curtea imperiale pentru câte o casatoria mestecata, ori pentru câte o persóna desiuchiata, care'si schimba legea numai dupa interese personale si niciodata din vreo convictiune?

Fia inse cauzele ori-care, noi carii amu fostu in tóta viéti'a nóstra contra migrarei din Transilvani'a, vedendu că dela dualismu încóce curentulu acesta nu mai pôte fi inpedecatu, rogamu pe toti amicii nostri de opiniuni, că se ne facemu de aci inainte unu studiu din acésta cestiune. Spre acestu scopu si cá de introductiune, noi vomu incepe indata din Nr. urmatoriu cu reproducerea de date geografice si statistice, informatiuni agrarie, regulamente administrative din Dobrogea; va fi apoi vocatiunea altora se invetie pe poporu, se'lu destepte, se nu'lu lase a pleca orbesce multu lume imperati'a, că D-dieu se ne tie, si mai virtosu se'lu convinga, că nici in Dobrogea nici nicairi in lume puit fripti nu sbóra in gur'a nimenui, nici placintele implute cu urda dulce nu stau pe garduri. Pána atunci se ne ocupamu de scirile scolastice, dupa diariulu „Farulu Constantiei” din 5/17 Juliu, sciri de care nu a cititu lumea de doue mii de ani din Dobrogea si nici din vreo alta provincia turcésca, de candu existe imperiulu otomanu.

Pe 5 semicolóne ale aceluasi diariu se vede catalogulu scolariloru si scolaritieloru, la care li s'au distribuitu premie sau lauda. Scolarii sunt de diverse nationalitati, christiane si nechristiane, pe cari inse nimeni nu 'iau obligatu se mérga la scól'a christiana romanésca, ci parintii lor 'iau trimisu de buna voia; este prin urmare celu de anteiu casu, candu vedemu, de exemplu in capital'a Constanti'a (Kustendge, Tomi), între scolarii din cl. I pe domnisiunii turci: Abdi-Selim Izzet, premiatu, éra 6 insi, adica Selim-Efendi Ali, Rifaat Riza, Achmet Suleiman, Benli-Zahid Suleiman, Benli-Zahid Salim, Achmed Tahir, laudati. Intre cei laudati sunt si vreo doi israeliti.

In cl. II aflamu doi mohamedani premiați: Ismail-Abdul-Alim si Ali-Cadir Mehmed.

In clasele de fetitie nu este nici-o mohamedana, ceea ce se intielege de sine, fiindu-că doctrinele alcoranului nu permitu sexului femeiescu nici se invetie carte, nici se calce in vreo biserică (templu, mosiea).

In scól'a din orasiulu Mangali'a (totu la mare), unde sunt mai puçini turci, au fostu premiați doi scolaru mohamedani, Suliman Omer si Achmet Sali. In celelalte scóle si anume dela Hãrsiova, Gróp'a-Ciobanului, Daeni, Ostrovu, Topalu, Gãrlieciu nu aflamu mohamedani, din lips'a poporatiunei respective, cu atātu inse vedemu mai multi scolaru de ambele sexe din alte nationalitati, dara judecandu dupa nume, maioritetea preste totu e romanésca.

In totu casulu este admirabila acea putere farmecatória a limbei nóstre, care face, că nesce poporatiuni strictu orientali, cu organele vorbirei multu puçinu diferitórie de ale romanului, precum sunt arabii, evreii, turcii, tatarii, se voiesca a invetia, se o si invetie cu atātu usiorintia. Asia, o invetia orientalii, pre candu in alte parti romanii o tractédia cu nepasare, o si dau uitarei.

Solemnitatea inpartirii premiilor din Bucuresci.

(Urmare si fine.)

La discursulu pronuntiatu de d. B. P. Hasdeu, d-lu ministru B. Boerescu a bine-voitu a raspunde in terminii urmatori:

Domnule membru alu consiliului permanentu.

Domnii mei.

A fostu unu invetiatu care, cu dreptu cuventu, a disu: „Dati'mi unu punctu de spriginu, si potu miscá globulu.”

Accea ce este adeveratu in lumea planetara, este adeveratu si in lumea nóstra sociala: „Dati'mi instructiunea unui poporu, potu dice si eu, si voi potu miscá, transformá si inaltia acelu poporu!”

Efectulu acestei legi alu naturei este dejá simtitu la noi romanii. Toti astadi suntemu uniti a dice si a afirmá, că virtutile strabune sunt renascute in generatiunea presente. Dá, este adeveratu fenomenulu; inse nu sciu dacă toti simtimu si caus'a care l'a produsu. Da, virtutile strabune se vedu, se manifestá astadi între noi; este inse adeveratu, că ele au reinviatu, că ele s'au renascutu?

Nu, că-ci acele virtuti nu s'au stinsu niciodata, nu au muritu, spre a reinvia ori a se renasce. Ele s'au redesteptatu numai, că-ci erau amortite, erau adormite sub velulu, sub apasarea ingnorantie si a neculturei.

Cui datorimu acestu fenomenu? Cui datorimu

redesptarea si recastigarea vechilor calitati ale strabunilor nostri? Numai culturai morale, numai instructiunei publice, care s'a plantatu si s'a desvoltatu la noi de câte-va diecimi de ani.

Pe câtu ea se va desvoltá mai multu, pe câtu ea se va întinde mai multu in mass'a poporului romanu, pe atâtu bunele calitati ale romanului se voru manifestá, se voru desvoltá si mai multu.

Inse se nu credeti, juni elevi si d-ni profesori, cá am ajunsu la capetulu acestei cái ce percurgemu. Percursulu este abia inceputu. Avemu inca multu drumu de facutu.

Parinti, fii si invetiatori, noi cugetamu cu totii cá la sfirsitul acestei cái este unu scopu de atinsu; acestu scopu este binele, este viitoriulu patriei nóstre, pe care nu'lu vomu putea atinge, de câtu prin forti'a care dá unei natiuni desvoltarea, întinderea instructiunei.

Multu progressu au facutu scóelele nóstre, este adeveratu, dupa cum ne-a spus'o representantulu consiliului permanentu alu instructiunei. Si numerulu scóeloru si numerulu eliviloru s'a inmultitu fórte multu. M'a miscatu amintirea ce'mi face d. membru alu consiliului permanentu, de acum 20 ani, candu avému onórea a presidá o adunare cá cea de astadi, si candu in capitala abea avému unu liceu, cu unu numeru de vreo 380 de elevi.

Da, instructiunea s'a intinsu, s'a desvoltatu multu: a urmatu mersulu legiloru naturei. Astadi avemu multe gimnasii si licee in Bucuresci si preste 3,000 de elevi.

Inse se nu credemu cá am terminatu; drumulu, repetu, este inca lungu si intinsu in fati'a nóstra. Avemu mai alesu a perfecioná mijlócele spre a atinge scopulu, avemu a întielege acestu scopu si a dá instructiunei o mai buna directiune.

Astfelu numai potemu dice cá, prin instructiune, vomu dá natiunei forti'a morala de care are trebuintia.

Dou factori, mai alesu, au rolulu celu mai insemnatu spre a formá bun'a metóda si bun'a directiune a instructiunei publice. Acesti factori sunt: invetiatorii si parintii.

Dela invetiatori se cere a avé consciintia marei loru missiuni in societate, si a lucrá cu devotamentu pentru implinirea acestei missiuni. Fiacare din dv. d-ni profesori, d-ni invetiatori, se'si repete, in fiacare momentu, cá a fi invetiatoriu, nu este numai a exercitá o profesiune, nu este a inbraşisiá o simpla cariera, care se'i procure mijlócele de vietuire. Invetiatoriulu este ceva mai multu, elu este unu sacerdotu, este unu conducatoru sufletescu spre a luminá mintea si a formá ánim'a junimei. Elu trebuie se aiba nu numai cunoscintia datoriei, dar si devotamentulu ce se cere pentru o asia inalta missiune (aplause.)

Acum 20 ani avému puşine scóle, puşini elevi, puşini profesorii, este adeveratu. Dar trebuie se declaramu si se recunóscemu aci, cá acei vechi invetiatori, cá betranii nostri profesori, mai alesu aceia din colegiulu Sf. Sav'a, alu carui scolaru me mandrescu a fi si eu, si-au indeplinitu missiunea loru cu mare devotamentu, cu o esemplara abnegatiune.

Suntemu datori, noi generatiunea formata de densii, a le face, aci, pe loculu ocupatu alta-data de Sf. Sav'a, unu omagiu meritatu, si a'i dá exemplu pentru nou'a generatiune, pe care o conducemu noi discipulii aceloru betrani si demni profesori (vii aplause.)

Dela parintii eleviloru, dela acesti potinti factori ai educatiunei loru, se cere solitudinea si prevedere.

Solitudinea unui parinte, unei mame, consta in a se ocupá, in a direge, in a priveghia, instructiunea filoru sei. Sunt unii parinti cari credu cá, daca si-au incredintiatu fiii loru in man'a unui profesor, daca i-au trimisu la scóla, ei sunt liberati de orice alta sarcina, de orice raspundere. Greşiela mare!

Datori'a parintiloru incede mai cu séma din momentulu, de candu fiii loru mergu la scóla. Daca invetiatoriulu contribue a desvoltá inteligentia, parintele singuru póte mai multu formá ánim'a si dá o buna directiune instructiunei copilului. Parintele este acela care póte mai lesne cunóscere si simti aptitudinea copilului seu; elu ilu va incuragiá si ilu va ínpinge mai multu spre specialitatea cátra care se simte mai aplicatu.

Si daca sub acestu punctu de vedere, mi-asiu permite a dá unu consiliu parintiloru, care sciu a íubi pe fiii loru, ar fi acela cá ei, câtu ar putea mai multu, si afara de casuri esceptionale, se'i incuragiedie cátra profesiunile liberale, cátra carierele independinte, cum este comerciulu si industri'a, si

se'i faca a fugi câtu mai multu de functinarismu (aplause).

Parintii numai potu combate cu mai multa taria tendintia nenorocirei ce cresce la noi, pe fiacare di, cátra functinarismu. Acesta ar fi celu mai insemnatu actu de prevedere din partea loru. Desvoltandu si cultivandu inteligentia filoru, si asigurandu-le independentia individuala, prin o cariera liberala, ei voru face, din fiii loru, buni cetatieni, cá-ci cultivandu-le spiritulu, i-aru pune la adapostu de miseriele vietiei materiale. Credeti-me d-loru, functinarismulu este la noi o adeverata plaga sociala; numai combatendu'lu cu totii, vomu isbuti a ridicá nivelulu culturai si fortiei morale a natiunei nóstre. Poporulu celu mai liberu este acela, unde individulu este celu mai independentu, si individulu celu mai independentu este acela, care póte traí prin elu insusi, fára a fi espusu capricieloru schimbariloru politice, adeca fára a fi functinaru. Vedeti Americ'a de Nordu. Pentru-ce acestu statu este celu mai liberu? Fiindu-cá are mai puşini functinari, mai puşini candidati de functinari (aplause.)

Intiegeti dar, d-nii mei, ce efecte póte produce asupra culturai inteligentiei si viitoriulu unui copilu solitudinea si prevederea parintilotu sei.

Acésta solitudinea, d-loru parinti, trebuie se mérge pána acolo, vi-o declaru eu, ministru alu instructiunei publice, cá ea se se exercitedie si chiaru in scóla; vedeti, priveghiatu insesi d-v. pe invetiatori, daca ei isi facu bine si consciintiosu datoriile; si candu veti crede contrariulu, se me deseptati pe mine, se deseptati pe consiliulu permanentu alu instructiunei, si fiti siguri, cá toti vomu luá indata mesuri de indreptare.

Vedeti dar, d-loru, ce rolu insemnatu, ce efectu salutaru póte produce in instructiunea publica, acesti dou factori de cari v'am vorbitu, profesorii si parintii. Din acésta inse nu resulta, cá si alti factori generali, nu contribue la desvoltarea si bun'a directiune a instructiunei. Astfelu sunt: ministru lu instructiunei si consiliulu permanentu alu aceleiasi instructiuni, si acestia au rolulu de a priveghia, a administrá, si a dirige instructiunea. D. membru alu consiliului permanentu v'a aratatu lipsurile si vitiele ce esista inca in administrarea instructiunei. D-lui v'a aretatu, cá programele scóeloru au trebuintia de mai multa simplicitate si stabilitate si cá cartile didactice lasa inca multu de doritu. Asia este d-nii mei, si ministeriulu recunóscere, cá programele sunt prea incarcate, preste mesura incarcate, cá ele se schimba prea desu, cá cartile didactice au nevoia de o radicala revisuire si completare. Tóte acestea sunt adeverate. Inse aceste inbunetari se voru realisá treptatu, si se voru realisá cu atâtu mai iute si mai bine, cu câtu actiunea celoru dou factori dintai se va face mai multu simtita.

Ve marturisescu chiaru, d-nii mei, cá si in acésta ramura a activitatiei nóstre, dorescu se vedu actiunea privata avendu mai multa initiativa. Se ne invetiamu si aci, cá si in altele, se nu asteptamu totul dela statu, ci se lucramu si prin noi insine. Candu parintii aru lucrá pentru invetiatur'a copiiloru loru cu mai multa solitudinea si prevedere, candu profesorii, cari si ei sunt independenti, fiindu-cá au profesiuni libere, aru pune mai multa ardóre si devotamentu in implinirea missiunei loru, ei bine, si statulu ar lucrá mai multu, cá-ci ar fi stimulat si ínpinsu de acésta actiune individuala. compacta si puternica.

Astfelu dar, d-nii mei, unindu-ne cu totii actiunea si fiindu toti petrunsi de marimea missiunei nóstre, avendu cunoscintia datoriei, am ajunge a dá si mai multu aventu instructiunei, si mai alesu a dirige mai spre bine si a dá unu scopu mai utilu instructiunei nóstre publice.

Atunci actiunea nóstra, continuandu si completandu pe aceea a predecessoriloru nostri, vomu isbuti a face patria nóstra forte, cá-ci forti'a unei natiunei moderne este numai aceea, care resulta din cultivarea inteligentiei si ánimiei poporului, din desvoltarea toturoru facultatiloru sale intelectuale si morale" (vii aplause).

Indata dupa respunsulu d-lui ministru s'a facutu apelulu nominalu alu eleviloru de premiatu, cari, presentandu-se pe rendu primeau cununele din man'a Inaltu Prea Santiei Sale, ér' premiile din manile d-lui ministru, premiantii I cu cununa fiindu salutatii de cátra music'a militara la incununare.

Pe lângá premiele pregatite mai dinainte de cátra ministeriu, din cele comparate si oferite de mai multi autori, Inaltu Prea Santia Sa a binevoitu a dá premiantiloru I din tóte clasele si scóelele câte o carte de rogatiuni, ér' la clasele superioere câte unu albumu.

Astfelu s'a terminatu solemnitatea primei dile pentru scóelele de baieti.

A dou'a di, 30, destinata pentru scóelele de fete, solemnitatea s'a presiedutu de cátra d-lu ministru Boerescu, a carui sosire in sala s'a anuntiatu de cátra music'a militara.

D-lu ministru, sosindu in sala, insocitu de cátra d-nii generalu Davila, membrulu consiliului, si Th. Stefanescu, directorulu ministeriului, si-a luat lo-culu destinat.

Dupa incetarea musiciei, elevelle scólei centrale de fete, acompaniate cu piano de cátra professorulu loru de canto, d. Bianchi, au intonat unu: „Cantulu diminetiei," poesi'a de G. Sionu si music'a de Bianchi.

Dupa terminarea innului s'a facutu asemenea apelulu nominalu alu eleveloru de premiatu, care presentandu-se pe rendu, primiau cununele din manile d-lui ministru, ér' cartile li se dau de cátra d-nii generalu Davil'a si Craciunescu, professoru universitariu. Premiantele I cu cununa erau asemenea salutate de cátra music'a militara la incununare.

La lucru de mána, pe lângá premiile regulamentarie oferite de cátra ministeriu, s'au mai datu inca 11 premii suplimentarie, oferite de d-nele Ananescu, Sicicariu si Stolojanu, cari au compusu auulu acesta comisiunea esaminatóre a espositiunei lucrului de mána.

Acésta serbare scolara s'a terminatu in modulu celu mai inveselitoriu pentru copii si parintii loru, cari au venitu se participe la bucuria filoru si ficeloru lor, cá recompensa a diligentiei si buneii loru conduite din acestu anu scolaru.

(Monit. oficialu.)

Unu respunsu improvisatu, la Armenopole.

(In cestiunea orthographiei.) In Nr. 53 avendu a dá respunsu la unu domnu colegu alu d-v. dela Bai'a-mare, totu in acésta materia, rogaseramu pe literatii nostri neindestulati cu discussiunile esite dela academia, cá pe acestea se le rezervamu pe tótna, éra „pána atunci se suferimu orice insulte."

Vedemu si noi, cá ómenii n'au patientia cá se mai tréca 2—3 luni, precum au trecut 20—30 de ani in dispute. Cu tóte acestea noi insistemu pe langa opiniunea nóstra, relative la acestu organu alu nostru; alii facu ori-ce le place in ale dumnealoru; incépa si continue disputele macaru in tóte dilele anii íntregi. Daca totusi amu afla de necesariu a íntie unele reflexiuni de pe acum, acelea ar fi: data numai urmatóriele.

In sciintia, in adeverat'a sciintia existe nici maioritare nici minoritate. Acésta este cioma tare cá firmamentulu cerului. De ex. 2 + 3 = 5 este 4 in veci. Limb'a romanésca are 4 conjuga de 3—4 mii de ani si va avea totu patru in veci. Asia mai departe. Prin urmare

Nici-unu corpu scientificu nu are nici un dreptu de a vota cu maioritare asupra cestiuniloru de sciintia; voturi de acelea aru presupune o arroganta despotica, asemenea celei exercitate asupra lui Galilei.

Academia romana s'a feritu acumá cá academia, precum se ferise si cá societate academica, cu mare grija, cá se nu cada in acelu pecatu alu trufiei.

Academia s'a feritu asta-data cu atâtu mai virtosu de dictatura, cu câtu cei 36 membri, din cari s'a constituitu ea pe temeiulu legei, au sciutu fórte bine, cá daca fiacare din trensii este tare si renumitu in specialitatea sa, dara in materia philologica nici macaru 16 membrii nu sunt competenti a judeca si decide; de aceea modestia cátoru-va merse asia departe, in câtu de ex. unulu dintre cei alesii in a. 1879 in sectiunea sciintieloru, a declarat in sientia publica cátra colegii sei, cá elu au absentatu de ani 25 din patria sa in strainatate, unde nu s'a potutu deprinde in limb'a materna, pe care o audia numai cá de doru. Altulu totu din acea sectiune dise cu alta ocaziune: „Eu nu am invetiatu nici-o data gramatica romanésca" (precum n'au vedutu cu ochii loru o miee alii).

Apoi dara ce facu academi'a romana in anulu acésta? Se incercá se'si aléga unu modu de scriere, nu pentru publicu, ci numai pentru lucrarile sale ínterne, processe verbali, annali etc., mai usioru de câtu este celu etimologicu exageratu, numitu alu lui Laurianu-Maximu. Oricine a întielesu altumentrea pe academia, o a întielesu cu totul pe dosu.

Intr'aceea noi ne obligamu a proba la timpulu seu, cá maioritarea actuala a academiiei, plina de aver-siune asupra archaismiloru si a etimologiei latinesci, pentru care asudase Laurianu, a caditu in altu estremu, din putiu in lacu, dintr'o theoria a etimologistiloru cu ori-ce pretiu, in teori'a nesigura a fonetistiloru anarchisti, lipsiti de credintia in viitoriulu limbei nóstre. De aici apoi urmá aceea ce vedemu toti cu ochii nostri. cá dela Maiu incóce anarchia destrabalata in modulu scrierei, se întinde cá si coler'a cea mai furioasa preste tóta Romani'a, in câtu astadi nu mai póte fi vorba de orthographia, de drépt'a, de just'a scriere, ci numai de ceea ce dice greculu kakographia. Luati ori-ce diariu sau carte esita de atunci incóce, le comparati cu cele de inainte si diferentia in mai reu trebuie se ve bata la ochi.

Nu va strabate nici radicalismulu latinescu alu lui Laurianu-Maximu, nici archaismii romanesci in cu-

vente si mai virtosu in forme, pusi in cerculatiune din Blasiu, dara fonetismulu desuichiati, cu care au ametitu capetele literatiloru romani cãtiva professori nemtiesci pedanti, va fi alungatu cu armele critice, dupace se va mai tavalã cãtiva ani prin tipografiile romanesci, apoi va ocupa locul tuturor etimologiã curatu romanescã in cuvente romanesci, ajutate de cedile si cãte o caciula la exceptiuni si in cuventele straine, adoptate definitiv de cãtra natiune, si atunci va fi pace.

Unii s'au acaparatu de inpregiurarea, cã si etimologistii din academia au adoptatu semnele, ba ce e mai multu, cã pe candu unii se incercau se mai cassedie din semne, tocma etimologistii cu Laurianu in frunte, au propusu si cerutu, cã se se adõpte tõte semnele cãte s'au fostu introdusu pãna acum in scrierea limbei nõstre cu litere latine, prin urmare acum se mira, cã de ce nu scriu si etimologistii cu semne.

In locu de a mai repeti din nou, cã orthographiã votata in academia e destinata numai pentru lucrarile ei cã corpu si nu obliga pe nici-unu membru in lucrarile sale private, este chiaru aci loculu de a observã, cã etimologistii cãti mergu pe urmele celoru mai be-trani de cãtu ei, n'au disu nici-odata, cã nu avemu trebuintia de semne, ci au disu: Ori-unde nu ajungu regulele limbei, ne ajutam cu semne; dara mai anteu regule, apoi semne, pentru casuri de exceptiuni dela regule. De altumentrea ei n'au smulsu nici-odata dela nimeni caciulele si conciriile din capu, nici cãrjele sãu piciorõngele si catarigele dela piciorõ; au cerutu numai se ne invetiamu limb'a perfectu si se'i respectam regulele, cã se avemu lipsa mai puçina de semne.

Marturisimu inse, cã cu acea ocasiune etimologistii se lasara si la o mica malitia in sensu frantiosescu.*) Ei adeca observasera atãtu in comisiune, cãtu si in conversatiuni private amicabile, cã cãtiva fonetisti erau fõrte ingrijati de incarcarea preste mesura a limbei nõstre cu multime de semne, si cã anume bunulu nostru Vas. Alexandri luandu cret'a scriã pe tabla cuvente armate susu si josu cã nisce mici dorobanti porniti la batalia, apoi adaogea, cã vomu ajunge si noi cu inmultirea semneloru acolo, unde ajusesera elinii cu inpestritiãrea scrierei lor. „Se'i pacalimu,“ isi disera atunci etimologistii, „se le aratam cã mai curendu voru fugi dumnealoru de semne de cãtu noi, carii le vomu intrebuintiã numai in exceptiuni, prin urmare nu vomu batjocori scrierea; ẽra dumnealoru vedia cum le voru folosi.“ Propunerea etimologistiloru surprinse asia, in cãtu cei mai multi fonetisti se desteptara numai dupa votu si apoi — risera.

Atãta deocamdata, pentru-cã celu puçinu se nu cada nimeni in desepatiune cã acelu domnu professoru gimnasialu de dincoace, care vediendu raportulu d-lui Titu Maiorescu a disu: Acum vomu avea doue orthographii, un'a orthodoxa cu semne, alt'a catholica fãra semne.

De ar fi asia precum a disu dn. professoru, cea mai mare bucuria o aru avea successorii domniloru Tisoft, Daskoff, Duhamel, in consulatu si la ambasada rusescã. G. Baritiu.

Altu respunsu, la Brasiovu 18 Iuliu.

Legea electorala transilvana si aplicarea ei? Se lasamu õmeniloru placerea de a se exercitã in fraseologia. In Brasiovu cã si in alte orasie si la bai de ape minerali, se jõca din gratiã politiei multu la hasardu. Care este acelu jocatoriu atãtu de prostu, cã se arate adversariului seu cartile din mana? Tõta politicã si in trens'a actulu alegeriloru politice este unu jocu de hasardu, adesea fõrte periculosu. Poporulu romanescu, fia consideratu cã natiune, fia cã partida politica, are adversari fõrte inversiunati, pe cari nu'i va mai inpacã in veci, nici chiaru, ferescã Ddieu, prin supunere neconditionata. Asia credemu noi. Celu ce crede cã va castigã totu ce a perduto, aratandu'si cartile, este unu gagautiu demnu de tõta compatimirea. Betranii nostri de odinõra, pe candu se aflau in tõta vigõrea vietiei, dupace dedeau unu semnalu doue pentru actiune prin press'a modesta ce o aveau, tõte celelalte se discutau, cã si la unguri, cã si la sasi, cã la ori-ce poporu mai desteptu, pe cale privata, prin scriu seu prin graiulu viu, cu barbati cunoscuti si demni de tõta increderea. Suntemu numai noi in acestea tieri? Nu. Citimu numai noi romanesc? Nu.

Cu frase inforite si cu indiscretiuni poti se castigi popularitatea dorita, dara si aceea numai efemera, de joi pãna mai apoi; intr'aceea indiscretiunea devine tradare a causei. Observati bine, cã tocma aceia, carii n'au facutu in vietiã loru nimicu pentru natiunea nõstra, candu vine la frangerea paniei, ei sbiãra mai amaru, cã nu se face nimicu. Nimeni pe lume nu'i inpedeca se ia ei comand'a; le place inse fõrte multu se scõtia castanele cu degetele altora din spudã si ei se le manance caldisiõre. Pentru asta-data numai atãta; dupa Canicula, de diece ori mai multu.

Sciri diverse.

— (Programe scolastice pe anulu scol. espiratu.) Dela Blasiu aduce „Foiã scolastica“ Nr. 13 datele cele mai necesarie de ale sci, despre tõte scõlele de acolo. — Dela Brasiovu avemu sub ochi a 16-ea programa a gimnasiului mare si a celorlalte scõle de acolo. — Ni s'au trimisu si programele scõle-

*) La malice franc: are doue semnificatiuni, un'a respunde la lat. malitia, rom. reutate, reintia; alt'a mai multu de gluma, s'au de pacalitura, cã si candu dici unui pruncu vioiu, dara iubit: taci reutate, siedi reutate, sãu unui omu glumetiu: Ce mai pacala ai fostu! „Ce bon homme a de la malice. Il iy a de la malice dans son sourire etc.“

loru reali ungueresci din Dev'a si Sz. Udvarhely. Vomu reveni la tõte; intr'aceea speranu se ne mai vie si altele, anume dela Beiusiu, Nasaudu, Bradu.

— (Destẽpta-te. Jancu. Adunarea generala dela Turd'a. — Cẽrta cautata cu luminarea.) La reflexiunile nõstre facute deunadi asupra miserabilei denunçiaru dela Bradu pentru canteculu „Destepta-te Romane“, diariulu „Hunyad“ alu dlui Rẽthy Lajos in Nr. 20 din 10 Iuliu respunde amerintiandu pe ce'i ce'lu voru mai canta, cu procuroru si cu processu criminalu. Cinci sute de mii juni si fete mari, baiati si baiate, voru se'i traga in judecata criminala pentru unu cantecu nationale? Erã bine se si calcedie, cãte miriade procurori, judecatori, gendarmi, temniceri si cãte mii de temnitie le-ar trebui, spre a executa unu actu alu tiraniei de natur'a acestuia. Noi amu invetiãtu din istoria, cã tiranii se ferescu cã de focu, nu cumva se se faca de risu, ci ei cauta totu-deauna se inspire frica seriõsa, conformu cunoscutei sententie: Oderint, dum metuant, urasca-me, numai se le fia frica. Nici Sulla, Nero, Calligula, nici tiranii din 1438, nici Zãpolya in 1514, nici cei din 1601, 1784, 1849 n'au fostu in stare se ia vietiã la cãte 1/2 milionu si nici macaru se'i inchida.

Despre Jancu ni s'a inputatu, cã pentru-ce romanii ilu conserva in memoria cu atãta pietate, dupace sciã cã elu a datu focu Aiudului. Las' cã acẽsta este o minciuna manifesta, precum au adeveritu si deputatulu unguru Ludovicu Lãzãr in acelasu „Hunyad“ Nr. 29 numindu pe Jancu „o fiintia din cele mai nobili“, dara cei din Dev'a si cei din Clusiu se nu'si faca urechiã tõca, se audia si numele Berzenczey (S. Reginu), cu secuii tetiunari porniti dela Agyagfalva, apoi comitele Alex. Teleki, Nic. Katona si multime nenumerala de alti insurgenti, carii au datu focu pe tõta distantiã dela Murasiu pãna la Nasaudu.

— Unu turdenu fantasedia in „Kelet“ Nr. 153 cã comitetulu din Turd'a nu ar voi se invite pe magarii de acolo la adunarea generala. Li s'a respunsu in Nr. 167 cum se cade. Acesti õmeni inse cauta cẽrt'a cu luminarea. Las' cã tõte adunarile romanesci se facu la lumin'a dilei, in publicu; las' cã e invitata la ele tõta lumea prin diarie; dara la noi se mai observa de 18 ani o praxa demna de õmeni bine crescuti, cã comitetulu invita cu tõta onõrea pe capii auctoritatiloru publice locali, atãtu la adunare, cãtu si la mės'a comuna, ceea ce nu prea facu alte societati de natur'a asociatiunei nõstre.

— (Unu popa condamnatu la temnitia) in Satmaru, pentruca luase bani dela unu candidat alu guvernului; isi perdũ si dreptulu de alegatoriu pe 3 ani. Numele parochului este Ant. Juhaszovics, unulu din 100, carii ar fi meritatu aceeasi pedẽpsa pentru asemenea vendiare si cumparare de suflete. (Mai multe diarie).

— (Erasu furci.) Asta-data inse la Aradu, unde in 27 spendiurara pe unu altu asasinu, anume Szabo Lajos totu soldatu si totu prin hoheriulu Kozarek.

— (Pentru neregularitati) mustra diariele magiare pe espeditiunile postali dela Desiu, Oradea, Dobritnu s. a. De altumentrea statiunile de posta se inmultiescu neincetatu.

— (Gedeonu Tanãrky) secretariu de statu in ministeriulu unguerescu alu culteloru, isi inplini misiunea interessanta luata asupra'si, de a calatori prin Serbiã, Bulgariã, Romaniã, de unde se întõrse pe la Hatiegu si Dev'a in capitala.

(Concurse.) Comitulu despart. III alu Asoc. trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu publica prin acẽsta urmatõriile concurse:

a) unu premiu de 20 fl. pentru acelu invetiãtoriu, care va dovedi, cã in decursulu anulu a deprinsu unu mai mare numeru de adulti in cetire si scriere;

b) doue premii a doi galbeni in natura pentru doue operate practice din ori-ce ramu alu obiecteloru propuse in scõlele poporali, si

c) pentru a se potea experimentã, in cãtu instructiunea copiiloru de scõla in meserii põte fi de folosu si in cãtu si cum s'ar potea pune in lucrare, comitetulu va pune o suma corespundietõre la dispositiã unui invetiãtoriu, care s'ar decide a cercetã pe timpulu ferieru, deocamdata, oficiã unu maiestru din specialitatea lemnãritului, a se face cunoscutu cu uneltele acelei meserii si a se invetiã in aceeasi pãna la gradulu de a potea face insusi cunoscutu in scõla, in õre libere, acele cunoscintie, spre a escitã in elevi interessu cãtra meseriã respectiva. Informatiuni detaliate se voru potea trage dela directorulu despartimentului.

Concurse potu numai invetiãtorii despartimentului acestuia si anume la premiele de sub a) si b) pãna la 1 Sept. st. n. ẽr' pentru ajutoriulu de sub c) pãna

la 10 Aug. st. n. Competentii se voru adressã cãtra directorulu despartimentului, d-lu Dr. Ilariõnu Puscaru.

— (Provocare.) Apropiendu-se diu'a de 7 Augustu, in care Asociatiunea transilvana isi va tinea siedintiele in Turd'a, comitetulu centralu de primire rõga pe toti domniã aceia, caror'a li s'a incredintiãtu colectarea baniloru pentru acoperirea spesseloru de primire, se binevoiẽsca a tramite colectele pe finea lunei acesteia la comitetulu susu numitu, cu atãtu mai multu, cu cãtu comitetulu are lipsa de a se orientã fatia cu primirea si cu spessele recerute.

Turd'a, 22/7 1880.

Pentru comitetulu centralu
Ananiã Moldovanu
vice-presied.

— (Plõia torentiala cu grindina.) Ieri dupa amiediã la 2 õre au cãdiutu aicea o plõia torentiala in-socita de grindina, ce durã o jumetate de õra si mai bine. Tempestatea veni fãra de veste; cantitatea grindinei cãdiute a fostu asia de mare, in cãtu tõte strãdele erau acoperite cu unu velu albu de ghiãtia, cã si pe la inceputulu iernei. Gramadile ce se adunara pe la scursorile apeloru in canalu, aveau o grosime pe alocurea si de 10 centr. Pagub'a causata la campu nu se põte inca constatã in momentele acestea, ea trebuie se fia inse fõrte mare cu deosebire pe la vii si pe la semenatarile de porumbu. Granele, õrdiele si secarile au scapatu, fiindu in mare parte dejã secerate. Nu totu acẽsta se põte dice si despre holdele semenate cu ovesiu, care se afla in ultimulu stadiu alu cõcerei.

Bibliografia.

— Proscrisulu romanu. Drama originala nationala, in V acte si V tabeluri. In ajunulu evenimenteloru din 1848. Scen'a se petrece in capital'a Transilvaniei. De V. Maniu. Bucuresci 1880.

Dram'a intrẽga e unu studiu psihologicu si etnologicu aprofundatu; ceea ce turbura pe lectoru, e multimea de erori, cauzate cum se pare, prin copistu si tipografu. Pr. 2 lei.

Preturile cerealelor

si altoru obiecte de traie au fostu la

16 Iuliu st. n. in Sibiu:

Grãu, dupa cualitati	1	hectolitr	fl. 7.50—8.50
Grãu, amestecat	1	„	„ 6.—7.—
Secara	1	„	„ 4.60—5.—
Papusiõiu	1	„	„ 4.20—4.60
Orõiu	1	„	„ 4.40—4.80
Ovesu	1	„	„ 3.70—4.10
Cartofi	1	„	„ 1.40—1.60
Mazare	1	„	„ 7.—8.—
Linte	1	„	„ 12.—13.—
Fasole	1	„	„ 6.—7.—
Lardu (slanina)	50	Kilogram	„ 36.—38.—
Untura (unsõre topita)	50	„	„ 30.—32
Carne de vita	1	„	„ —46
Oua 10 de	1	„	„ —20

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

15/27 Iuliu 1880.

Obligatiuni rurali din 1864 convertite cu 6%	1.	87.— b.
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„	109.— „
Obligatiuni dominiali cu 8%	„	101.1/2 „
— Creditu fonciãriu ruralu cu 7%	„	101.1/2 „
— Creditu fonciãriu urbanu cu 7%	„	94.— „
Inprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„	103.— „
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„	55.50 „
Obligatiuni din 1868 cu 6%	„	99.90 „
Prioritati cu 8%	„	121.1/2 „
Actiunile bançei Romaniã din 1869	„	332.— „
Daciã, comp. de ascur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	„	245.— „
Romaniã, compania de ascur., din 1875 cu 8% act. (200 l.) platitu 100	„	68.— „
Rent'a romana din 1875	„	77.3/4 „

• Cura pentru ẽrna. •

Wilhelm's THE'A CURATITORE DE SANGE

antiartriticã si antireumaticã

a lui (1) 14 25

Franciscu Wilhelm,

farmacistu in Neunkirchen (Austriã de jos),

a fostu folosita in fõrte multe casuri cu rezultatele cele mai bune, ceea ce se probedia prin mii de scrisori de recunoscintia, in contra sioldinei, a reumatismului, a raneloru deschise, in contra releteloru invecitate si permanente, a raneloru care puroieza neincetatu, ale bubeloru pe piele, remase din morburu seksuale, bubeloru de pe corpu si din fatia, peteloru, bubeloru siphilitice, inflatureloru de ficatu si splina, dureriloru hemoroidale, galbinare, suferinteloru iutensive a nerviloru, a muschiloru si a dureriloru la incheiãturi, greutatiloru de stomacu si de venturi, incuieriloru, ale udului, polutiuniloru, inpotentiei la barbati si põtele albe la femei, morburiloru scrofulõse, inflaturu ale ghinduleloru si in contra altoru suferintie. Atestatele la cerere se tramitu gratis.

Pachete inpartite in 8 doze se afla cu pretiu de 1 fl., pentru timbru si pachetare se scotescu 10 cr. Pentru de a se aparã de falsificate, se se caute cunoscutele marce brevetate si legalisate in mai multe state.

Se afla de vendiare in Sibiu la d-nii Fried. Thallmayer si I. B. Misselbacher.

• Cura pentru primãvara. •

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**